

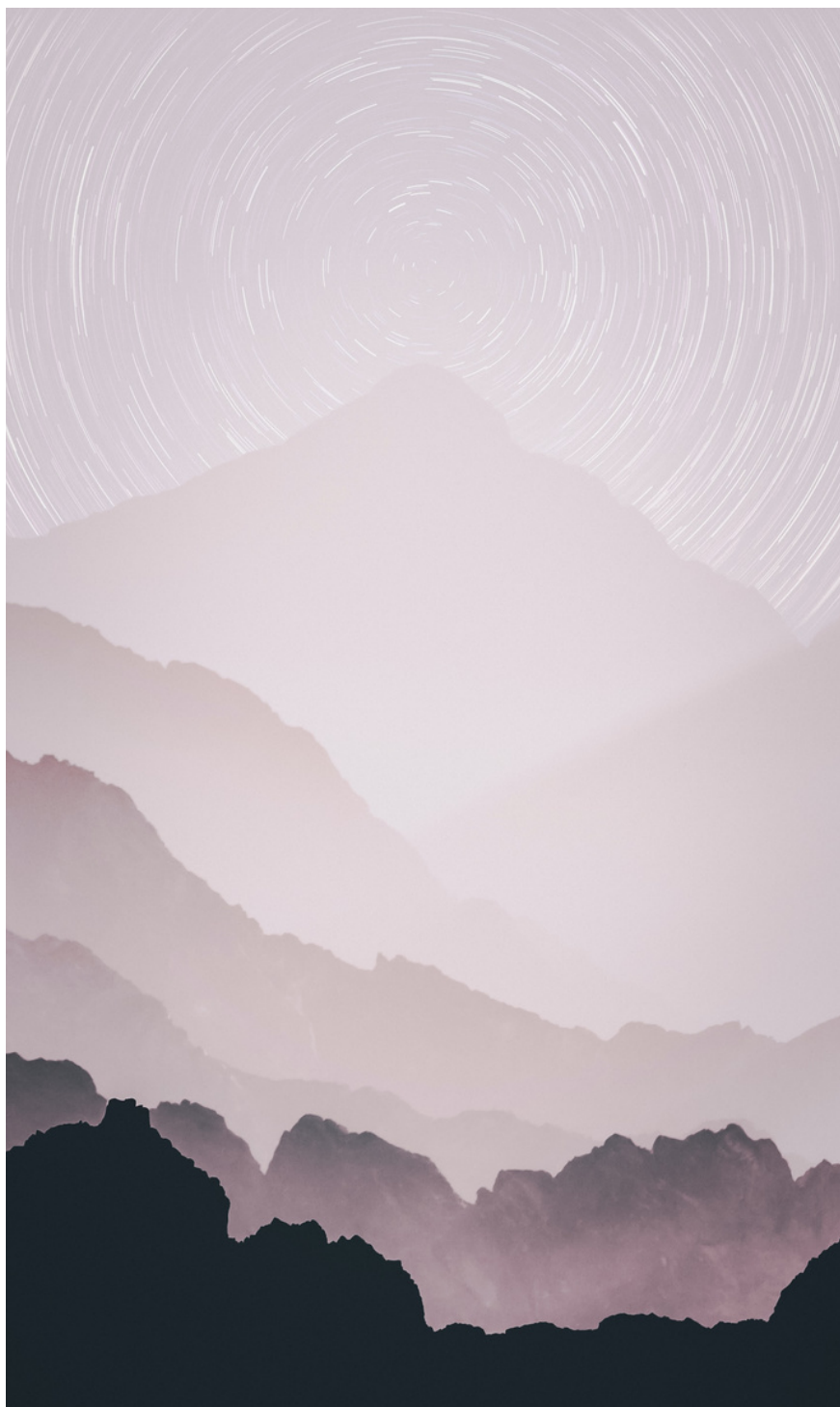

TEDNIK PEN

TEDENSKO DOGODJE

3. marec 2023

št. 4/2023

UVODNIK

MEDNARODNI PEN

INTERVJU

PEN-KALO

DOGODKI

KNJIGA

Feminizem, femicid, marec pomladi in poezije

Prihodnji teden bo Ženski odbor Mira praznoval desetletnico obstoja, ki je ne samo v Slovenski PEN, temveč tudi v slovensko literarno pokrajino, prinesel veliko sprememb, pravo pomlad. Med najbolj pomembnimi dejanji odbora je bila nedvomno ustanovitev literarne nagrade mira. Z njo so v očeh javnosti zasijale književnice, ki so jih kljub drugim literarnim nagradam uspešno zakrivali moški. Bistvo literarne nagrade mira je tudi osebna drža nominiranke, ki »dosega visoko umetniško (ali znanstveno) kakovost, obenem pa ne podlega stereotipom in predsodkom s področja spola.«

Nedvomno je prva beseda uvodnika po krivici deležna mnogih predsodkov, kot bi se ne le moški, ampak celo ženske same sramovale feminizma – gibanja, ki nam je prineslo enake pravice, četudi včasih bolj na papirju kot v resničnem življenju. S ponosom vsak moški in ženska, ki se trudi za vključujočo družbo in enakopravnost, reče zase, da je feminist.

Femicid je nekaj čisto drugega; skrajno sovraštvo do žensk, ki se odrazi v zadnjem nasilnem dejanju - umoru ženske, največkrat partnerke, hčerke ali sorodnice. V Sloveniji beležimo med 5 in 7 takih primerov letno in vedno znova so znaki, da bo moški umoril žensko, znani dolgo pred umorom. Okolica in večkrat tudi represivni organi žal prevečkrat zamižijo na obe očesi ter se bridko spominjajo groženj šele, ko je prepozno.

Med feminizmom in femicidom se odvija dnevno življenje žensk, tudi književnic.

Sovražni govor, medijski linč ali verbalni femicid se nenehno zateguje okoli vratu žensk, še posebej, kadar opravljajo vidno javno funkcijo. Če posameznica kot pesnica Svetlana Makarovič stopi iz ustaljenih patriarhalnih okvirov, se vanjo uperijo grožnje, ki bi jih slovensko državno tožilstvo moralo že davno obravnavati, preprečiti in kaznovati. Kako si lahko razlagajo, da komentarjev pod članki ne morejo ustaviti in da medij ni odgovoren zanje, ker tožilstvo ne ve, kje se serverji s toksičnimi izjavami nahajajo in ker so avtorji teh umotvorov anonimni? Zgodba za Butale, ne za demokratično in digitalno razvito državo, kar Slovenija je.

Medij je tako kot založnik (in avtor) v vsakem trenutku odgovoren za vsebino, ki jo propagira. Brž smo kritični do vojne propagande, vse premalo resno pa jemljemo razpečevanje sovraštva po spletu. Dokler beseda ni strel in sovraštva ne rojevajo smrti.

Kritika, tudi literarna, je praviloma precej ostrejša do žensk kot do moških. Tega ne ugotavljamo le v Sloveniji, to je trend po vsem svetu. Ženski odbor Mednarodnega PEN-a se vrsto let ukvarja z analizo literarne kritike in nagrajevanjem književnic v okviru projekta VIDA. Okoli 30 centrov je oddalo podatke in ugotovimo lahko, da je razkorak med nagradami književnicam in književnikom 10% v prid moškim. Seveda se hudič skriva v podrobnostih, saj obstajajo regije, kjer ženske praviloma težko sploh prejmejo literarne nagrade ter so izključene iz javnega življenja, kot Indija, deloma Turčija... Proti temu se bori Ženski manifest Mednarodnega PEN-a, sprejeli pa smo tudi seznam glavnih načel za vključenost žensk v javne diskusije, antologije, odbore, itd. Načela paritete so nastala po svetovnem kongresu v Indiji, ko je bila nemalokrat edina ženska na odru predsednica, indijske književnice in znanstvenice pa potisnjene ob rob dogajanja. Ženski odbor Mira je bil v desetletju vseskozi mednarodno dejaven ter uživa velik ugled v Mednarodnem PEN-u. Ustanovitev je spodbudil predsednik John Ralston Saul, delo je navdušeno spremljala prva predsednica Jennifer Clement, prav tako pa ga podpira sedanji predsednik Burhan Sönmez. Med mnogimi podporniki Mire so tudi nekdanji predsedniki Slovenskega PEN-a Venko Taufer, Marjan Strojjan, Marko Kravos, Tone Peršak in Boris A. Novak. Mednarodni PEN se letos ukvarja tudi s politiko, kako se odločno zoperstaviti nasilju in seksualnemu nasilju nad ženskami v naši organizaciji. Saj ne boste verjeli, a obstajajo PEN centri, kjer skoraj ni članic ali če so, morajo opravljati tajniška dela ali streči moškim, čeprav so doktorice književnosti.

Izključevanje žensk iz javnega življenja je oblika cenzure.

Vsaka cenzura je za razvito družbo nesprejemljiva.

Tudi ker sovražim cenzuro ali presneto prilagodljiva načela patriarhata, sem feministka. Stopam v ogromne čevlje prednic, med njimi ene najbolj znanih in prodornih Zofke Kveder (1878-1926). V nočnih dialogih z njimi iščem odgovore na vprašanja, ki do danes niso rešena. Zakaj so v vojni ženska telesa moška bojna polja? Zakaj obstajajo družbe, kjer so ženske državljanke brez pravic? Zakaj vse deklice ne morejo hoditi v šolo? Zakaj imamo v Sloveniji komaj dve književnici, ki sta prejeli Prešernovo nagrado za življenjsko delo?

Eden najlepših dialogov med sodobno pesnico in književnico izpred sto let je nedvomno pesniška zbirka Sled ognjenega svinčnika izpod peresa Cvetke Bevc, za katero je lani prejela pesniško nagrado kresnice.

Naslovna pesem v zbirki je naslednja:

Cvetka Bevc

Preden

Vse je pripravljeno na resnico.
Nobenega pogleda sodnikov še ni,
ki bodo v mojem pisanju iskali
tisto, česar ni.
Le v kotu sobe se nežna bitja
igrajo s pokvarjenimi urami.
Čas odteka hitreje. Ali stoji.

Slutnja je močnejša od védenja.
Iskanje logičnosti v nelogičnosti bivanja
neuspeh poskus, ki lahko zažge laboratorij.

Hkrati žvečiti žerjavico in led, pomislim,
nasitati je treba vse kotičke notranjosti,
preden na papirju spočnem sinove in matere
(čustvo se ne sme izroditi v možganih).
Položiti jim prst na jezik in dolgo okušati.
In potem samo črkovati.

(Praga (1904))

Tanja Tuma, predsednica SC PEN

REZERVIRAJ SI

Vabimo vse člane in članice, da se nam pridružijo 3. aprila 2023 ob 17.00 na večeru z jubilanti in novimi člani-cami PEN-a. Za pogostitev bo poskrbela Restavracija PEN klub.

Dragi Veno,

prejmi naše iskrene čestitke ob tvoji 90-letnici, naj te spremljata poezija in zdravje. S hvaležnostjo se spominjamo tvojega vodenja Slovenskega PEN-a in Odbora pisateljev in pisateljic za mir.

Kako preroško zvenijo tvoji verzi iz pesmi Predvidenje prostora, Vukovar:

"z meteorološko preciznostjo bo pobiral iz rok
s pepelom z dežjem z blatom s snegom volčji molk
od povsod do povsod vukovar vukovar vukovar vukovar"

(Veno Taufer, Še ode, Cankarjeva založba, 1996)

Tanja Tuma s člani in članicami Slovenskega PEN-a

VABILO NA ZBOR ČLANOV IN ČLANIC

Spoštovani,

Ljubljana, 3.3.2023

Vljudno vas vabim na redni letni zbor članov in članic Slovenskega centra PEN, ki bo v ponedeljek, **14. marca, ob 18.00** uri v **dvorani DSP/PEN** na Tomšičevi 12 v Ljubljani.

Predlagam naslednji dnevni red:

1. Izvolitev predsedujočega zbora, delovnega predsedstva, zapisnikarja in overoviteljev zapisnika,
2. Pozdrav predsednice in poročilo o delu v letu 2022, načrt za leto 2023,
3. Dobrodošlica in potrditev novih članov in članic,
4. Poročilo Nadzornega odbora o delu v letu 2022,
5. Potrditev finančnega poročila in zaključnega računa za leto 2022.
6. Ponovna potrditev prenovljenih pravil Slovenskega centra PEN,
7. Razno.

Poročila o delu odborov smo sproti objavljali v Tedniku, tako da jih ponovno ne prilagamo, razen poročila Nadzornega odbora, ki je pregledal poslovanje.

V upanju, da se srečamo v čim večjem številu,

Vas lepo pozdravljam,
Tanja Tuma, predsednica Slovenskega centra PEN

Andrey Kurkov v pogovoru s Salilom Tripathijem

24. februarja v Havlovih pogovorih - ob prvi obletnici ruske invazije na Ukrajino - se je Andrey Kurkov, prejemnik nagrade "Motenje miru" za leto 2022, s Salilom Tripathijem, članom odbora za nagrade, pisateljem in članom odbora Mednarodnega PEN-a, pogovarjal o humanitarni krizi, ki jo je povzročil konflikt, in o vlogi pisatelja pri spoštovanju mednarodnega prava.

Invazija je bila predrzna kršitev mednarodnega prava in je presenetila le tiste, ki v drugem desetletju tega stoletja niso bili pozorni na geopolitiko ruskega "bližnjega zaledja". Obujala je spomine na sovjetske vojaške intervencije na Madžarskem (1956), Češkem (1968) in podporo izrednim razmeram na Poljskem (1980), le da je bila veliko bolj nasilna, sistematična in brutalna. Ukrajinski pisatelji in civilna družba že od priključitve Krima opozarjajo mednarodno skupnost na ruske načrte. Pri tem je morala Ukrajina sprejeti odločitve, ki se zdijo neliberalne, vključno s prepovedjo knjig in filmov iz Rusije.

Toda vojna postavlja druge globoke izzive: Kako se lahko resnica bori proti propagandi? Kako lahko dejstva prevladajo nad polresnicami, ki se hitro širijo po družbenih medijih? Kdo določa resnico? Kako "živeti resnico", kot je verjel Havel? Ali morajo pisatelji vzeti v roke orožje? Ali pa se lahko nasilju zoperstavijo z besedami? Kako podpreti disidente v Rusiji in okrepiti gibanja, ki si prizadevajo za ponovno vzpostavitev demokracije in civilne družbe v Rusiji? Kurkov je opisal vpliv konflikta na njegovo delo, pisanje in razmišljanje v tem kritičnem trenutku svetovne zgodovine.

VIDEO

NIKARAGVA: Oblasti samovoljno odvzemajo državljanstvo in premoženje članom PEN, pisateljem, novinarjem in kritikom, ki so prisiljeni v izgnanstvo

16. februar 2023

V novi represivni akciji so nikaragovske oblasti pod vodstvom Daniela Ortege ta teden napovedale odvzem državljanstva 94 Nikaragovcem, med njimi pisateljema Sergiu Ramírezu in Giocondi Belli ter novinarju Carlosu Fernandu Chamorru, je razvidno iz javne izjave, objavljene v sredo, 15. februarja 2022.

"Zgroženi smo nad avtoritarnimi ukrepi, ki jih izvaja nikaragovska vlada v okviru svojih prizadevanj za ohranitev družbe, v kateri ni nobenih drugačnih glasov. Nobena oblast ne more utišati družbe. Mednarodni PEN ohranja in krepi svojo zavezo v podporo našim nikaragovskim pisateljem, umetnikom in novinarjem ter našima članoma Giocondi Belli in Sergiu Ramírezu, ki zdaj trpijo zaradi represije, kakršne v Latinski Ameriki še ni bilo," je dejal Burhan Sonmez, predsednik Mednarodnega PEN.

Predsednik pritožbenega sodišča Ernesto Rodríguez Mejía je prebral izjavo, v kateri je 94 ljudi razglasil za "izdajalce" in dejal, da so izgubili nikaragovsko državljanstvo. Oblasti so zagotovile, da so bili obtoženi spoznani za krive "širjenja lažnih novic" in "zarote za spodkopavanje nacionalne integritete", poleg tega pa so jih razglasili za "ubežnike".

Večina tistih, ki so bili tarča prisilne izgube državljanstva, je bila zaradi povračilnih ukrepov in groženj z zaporom od leta 2018 prisiljena živeti v izgnanstvu, na primer pisatelja Gioconda Belli in Sergio Ramirez ter novinar, Carlos Fernando Chamorro. V javni izjavi je bilo navedenih še najmanj deset drugih novinarjev. Do represivnega ukrepa je prišlo nekaj dni po tem, ko je Ortega izpustil in izgnal 222 političnih zapornikov, med njimi zaprte pisatelje, novinarje, politične voditelje, duhovnike, študente, aktiviste in druge disidente, ki so pobegnili v Združene države, ter jim trajno odvzel državljanstvo in druge pravice.

Po podatkih magistrata in javnih poročilih iz izjave ni jasno razvidno, na katerem zakonu temeljijo pravni ukrepi proti posameznikom, nikaragovski kongres pa še ni v celoti potrdil predloga zakona, ki bi vladi omogočil, da posameznikom odvzame državljanstvo. Ti ukrepi so lahko v nasprotju s Konvencijo o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva iz leta 1961, katere pogodbenica je Nikaragva (pristopila je leta 2013). Mednarodni PEN kategorično obsoja te represivne ukrepe proti novinarjem, pisateljem, aktivistom in disidentom. Država Nikaragva mora prenehati z brutalnim preganjanjem vseh državljanov, ki izražajo legitimno kritiko vlade in mirno zahtevajo polno uveljavljanje svojih pravic. Organizacija zahteva takojšnjo vrnitev državljanstva in razveljavitev obsodb tistih, ki so bili preganjani zaradi mirnega uveljavljanja pravice do svobodnega izražanja.

Mednarodni PEN poziva mednarodno skupnost in vlade v regiji, naj odločno obsodijo sistematične kršitve človekovih pravic v Nikaragvi in izvedejo vse ukrepe, ki so v njihovi moči, da zagotovijo izpustitev nikaragovskih zapornikov vesti.

Prav tako poziva Svet Združenih narodov za človekove pravice, naj to vprašanje obravnava v svojih resolucijah o Nikaragvi ter razišče in dokumentira te hude kršitve človekovih pravic in mednarodnega prava.

Mednarodni PEN potrjuje svoje delo za svobodo izražanja v Nikaragvi prek svoje mednarodne mreže članov v več kot 100 državah.

VEČ

Foto: osebni arhiv

INTERVJU: DUŠAN JELINČIČ

Dušan Jelinčič je književnik, novinar, časnikar, prevajalec in alpinist.

Po diplomi iz sodobne književnosti in modernih jezikov na filozofski fakulteti tržaške univerze je bil zaposlen kot novinar na slovenskem oddelku italijanske radiotelevizije RAI. Je prvi Tržačan, ki je stal na osemtisočaku in je za svoj alpinistični roman Zvezdnate noči dobil nagrade Vstajenje, ITAS- Srebrni osat za planinsko literaturo v okviru gorniškega festivala v Trentu, nagrado Bancarella Sport, posebno nagrado italijanskega olimpijskega odbora CONI in mednarodno nagrado Giuseppe Acerbi. Poleg alpinističnih romanov piše tudi fantastično-mistične (roman Budovo oko) kriminalno-psihološke (Umor pod K2), ljubezenske (Ljubezzen v času samote), eksistencialne (Tema na pomolu) in seveda zgodovinske, kot je letos nagrajeni roman Prešernovega sklada Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca.

Ob Borisu Pahorju velja za največkrat prevajanega slovenskega pisatelja v italijanščino.

Z Dušanom Jelinčičem se je pogovarjala Maja Ferjančič.

Začniva na začetku. Kaj alpinist ni?

Predstavljam si, da s tem vprašanjem namigujete na daljši sestavek, ki sem ga prav s tem naslovom objavil najprej v Alpinističnih razgledih, potem pa daljnega leta 1988 v zborniku Naša Alpinistična misel. S to nenavadno sintagmo 'kaj alpinist ni' sem poskušal opraviti sicer grobo filozofsko analizo alpinizma, ko se o tem še sploh ni razpravljalo in je bilo tako pisanje res nenavadno za tako dejavnost.

Če pa hočem preprosto odgovoriti na vprašanje, bi skušal opisati ne, kaj alpinist ni, ampak čemu se skuša alpinist izogniti. Rekel bi, da se skuša po svojih sicer skromnih močeh izogniti banalni vsakdanjosti, tisti, ki te priklenja v vsakodnevne kretnje, navade in urnike, ki ti odmerjajo čas, razpoloženje, voljo in počutje ter odločilno vplivajo na tvoje odnose s sočlovekom.

Alpinizem je namreč tako nenavadna dejavnost, da zahteva od tebe optimalni psihični in fizični pristop, če ga hočeš uspešno gojiti. Gre namreč za eno od tistih mejnih dejavnosti, ki ti ogromno dajo, a pod pogojem, da tudi ti veliko vlagaš vanjo. Vsekakor moram iz lastne izkušnje povedati, da se v družbi alpinistov čutim varnega, ker je med njimi odstotek družbenih negativnežev, kot so špekulanti, brezvestneži, zlohoteže, zahrbtnježi in sploh nepošteni ljudje odločno manjši kot pri večini drugih dejavnosti. Ponavljam pa, da govorim le iz lastne izkušnje

Levo: v šotoru na odpravi na Broad Peak. Od leve: Rado Fabjan, Bogdan Biščak, Dušan Jelinčič in Matevž Lenarčič Desno: v Cankarjevem domu 37 let kasneje v istem zaporedju

Leta 1990 izide vaš prvi alpinistični roman *Zvezdne noči*. Sami pravite, da pisatelj, ki pleza, izpostavlja svojo dušo, ki je vedno ključna in bistvena.

Tudi tu bi govoril iz lastne izkušnje. Imam se za tradicionalnega pisatelja, ki meni, da mora književnik opisovati dogodke in njihov zunanji okvir, te pa nujno nadgraditi s poglobljanjem v svojo notranjost in dušo protagonistov, ker ta je tista, ki se stalno spreminja in je torej vredna opisa. Če navedem enostaven primer, bi rekel, da je najvišja gora na svetu – Everest, pač sanja vseh alpinistov, le kup kamenja, ki se niti v tisočletjih ne spreminja in je kot taka pač povsem nezanimiva. Če pa na ta kup kamenja položiš človekovo dušo, ki je največje človeško čudo ter alfa in omega njegovega ustvarjanja, ta kup kamenja zaživi v vsem svojem sijaju.

Še več: zaživi, a tudi zažari, ker se Everest nahaja v izjemno izostrenem zunanjem okolju, kot je divja himalajska pokrajina, kamor se redno podajajo skupine ljudi, da bi doživele nekaj velikega. Človekova duša naposled tam doživi v enem samem dnevu tisto, kar doživi morda v mesecu dni 'v dolini', kjer se nahaja naš vsakdan. Drhtenje duše pa je čisto zlato za pisatelja, ki mu je cilj grebsti po človekovih najglobljih vibracijah, da bi odkopal tisto tajinstveno, ki pelje do končnega cilja vsake umetnosti: iskanja lepote.

Spominjam se, kako sem na nekem slavističnem kongresu, menda v Bohinjski Bistrici leta 1987 nekoliko provokativno izjavil, da je alpinistična literatura polnopravna in ne žanrska literatura, kot je bila smatrana po tedanjih teoretičnih merilih, saj se naslanja na izredno močan zunanji okvir, kot je lahko himalajska neizprosna narava, v katerem tudi duša bolj izostreno reagira, obenem pa sem nakazal povsem neprimerno in skoraj bogokletno primerjavo, da če je lahko Marcel Proust napisal eno največjih literarnih umetnin vseh časov, sedem romanov *Iskanja izgubljenega časa*, s tem, da je bil njegov zunanji okvir izredno omejen, lahko tudi pisatelj, ki se poda v neskončne bohotnosti Himalaje, upravičeno napiše literarno umetnino. No, ta dobrohotna provokacija je padla na plodna tla, saj so danes gorniške knjige, pa tudi recimo kriminalke in srljivke obravnavane kot polnopravna literatura, če dobra ali slaba pa ocenjujejo bralci in literarni kritiki.

Vendar pa človeška duša ni v nemilosti sveta le v gorah. V vašem romanu *Nocoj bom ubil Chomskega* (2012) srečujemo motive usodnih izbir in prepovedane ljubezni.

Priznam, da sem na roman *Nocoj bom ubil Chomskega* zelo ponosen, ker sem hotel napisati razvojni roman, ki naj bi zajemal celotno generacijo, ki je v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja iskala svojo identiteto preko skrajnih izbir.

Marsikdo me je namreč vprašal, če je lahko tako zgodba, ko uspešen študent medicine pusti vse in se poda v Afriko, kjer išče svoj pravi jaz, sploh resnična. S ponosom, ki sem ga prej omenjal, lahko rečem, da sem, kot se pri pisateljih rado zgodi, opisal resnično zgodbo, sestavljeno iz tolikih resničnih zgodb, nežne duše – dobrega fanta, ki pade v pekel tujske legije, kjer je prisiljen ubijati nedolžne ljudi, če hoče sploh preživeti. In reši ga le prepovedana ljubezen z laično nuno – in tudi ta zgodba ima pridih resničnosti, pač po enostavnem načelu, da je resnica večkrat vznemirljivejša in ... resničnejša od vsake najbolj skrajne izmišljije.

Pri tem romanu sem se držal načela, da pišem tisto, kar resnično čutim in kar me je v določenem obdobju življenja najbolj presunilo. V svojih študentskih letih v Trstu, torej v Italiji – ta podatek tu ni zanemarljiv – sem videval svoje najboljše prijatelje, ki so zašli v kriminalne združbe (a tega takrat nismo vedeli), kot so Rdeče brigade ali tujska legija, drugi pa v revolucionarna gibanja po vsem svetu, tista, ki so jim bile puške kalašnikov vsakdanji kruh in svetinja, in so se potem vrnil domov, eni duševno razrvani, drugi pa v pocinkanih krstah. Sploh pa je moja usoda ta, da mi mnogi – tudi in morda predvsem literarni kritiki – očitajo, da to, kar pišem, ne more biti resnično, saj da se tako pač ni nikoli živelo. Tako se spominjam, da sem doživel eno najbolj zasmehujočih kritik, ko sem opisal povsem resnični dogodek, ko sem se opravil brezciljno po Italiji in spal v obcestnih jarkih. Ko sem kritika poiskal in mu rekel, da gre za čisto in celo osebno resnico, mi je nejeverno odvrnil, da pisatelji večkrat nezavedno zaidejo v shizofrenijo, prvi znaki pa so vidni že v njihovem pisanju. No, mimo osebnih problemov nekaterih literarnih kritikov pa mislim, da so usodne izbire prava mana za pisatelja in da se jim prav zato nikoli ne izogibam, saj ti v najslabšem primeru ponudijo bohotno izkušnjo na zlatem krožniku.

Foto: osebni arhiv

Letos ste prejeli Prešernovo nagrado za roman Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca, ki opisuje zgodovinski boj vašega očeta. Vaš oče je žrtvoval vse za ohranitev slovenskega ljudstva in njegove zavesti. Pravite, da vam DNK očeta nalaga ustvarjalnost. Verjetno tudi revolucionarnost?

Mislím, da je revolucionarnost v etimološkem in filozofskem smislu pogumnejša, pač radikalnejša oblika ustvarjalnosti. Moj oče je zagotovo bil ustvarjalen, saj je bilo vse, česar se je lotil, nekaj novega in nikoli samo sebi namen. Bil je eden od pionirjev slovenskega alpinizma in prvi soplezalec ter najboljši prijatelj filozofa in alpinista Klementa Juga, bil veliki primorski upornik, ki je v trenutku, ko je Primorsko zasedla tuja država, razumel, da je edina pot upor, pa naj stane, kar stane. Tudi odločitev, da gre raje v dolgoletno ječo, kot da zbeži preko meje, ima v sebi kal ustvarjalnosti, pa čeprav samodestruktivne v obliki etičnega žrtvovanja.

Zorko Jelinčič je svojo ustvarjalnost nadaljeval tudi po vojni, torej po devetletnem obdobju fašističnih zaporov širom po Italiji in treh letih konfinacije, ko je pripravljajl zametke slovenskega teatra na Tržaškem ter prvo slovensko založbo iz raziskovalni inštitut na Primorskem, predhodnici Založništva tržaškega Tista v Trstu in Slovenskega raziskovalnega inštituta, spet v Trstu. Zagotovo je bilo to delo revolucionarno, saj je bilo povsem inovativno, socialno upravičeno in ustvarjeno za širše množice in ne za elito. Kar se pa tiče očetovega DNK-ja, lahko s ponosom zatrdim, da ga, po besedah mojih najbližjih, posedujem kar nekaj.

Foto: osebni arhiv

Tigrovci so imeli vedno v žepu Prešerna ali Gregorčiča. Koga pa imate vi?

Pred nekaj desetletji si še dobil v knjigarnah drobne knjižice poezij naših, pa tudi tujih najpomembnejši poetov, danes pa skoraj ne več. Vsekakor imam doma teh knjižic še vedno veliko, bile pa so moj zvesti spremljevalec na dolgih sprehodih in izletih od mojega dvanajstega do recimo petindvajsetega leta starosti, ko sem diplomiral na univerzi ter se kmalu zaposlil - najprej za kratko dobo kot profesor, potem pa eno celo življenje kot novinar, najprej na Primorskem dnevniku potem pa kot novinar in urednik na RAI v Trstu. Tudi jaz sem začel s Prešernom v zadnjem hlačnem žepu, dolgo pa nadaljeval s Kosovelom. Spominjam se, kako sem se v parkih učil na pamet Prešernove Sonete nesreče in Uvod h Krstu pri Savici, potem pa Kosovela kar od prve do zadnje poezije. Nekaj jih še znam na pamet.

Kmalu sem prešel na Gradnika in Kajuha, potem pa na Ketteja in Župančiča. Slednja sta me zadrževala manj časa, saj sem se kmalu podal k tuji poeziji ter užival pri Jeseninu, ki mi je bil zelo pri srcu, Puškinu in Federicu Garcii Lorci. Zagotovo vem, da sem dalj časa žulil Nazima Hikmeta, kmalu pa je pesnike nadomestila knjižica taborniških pesmi, potem pa rdeča Maova knjižica, ki je bila po obliki prav enako prijetno drobna, a pri njej se je končalo vse. Tam sem uvidel, kakšen prepad je med resnično umetnostjo in golo suhoparno teorijo. Pa čeprav vem, da ta premerjava ni možna in da delam kitajskemu voditelju krivico, a tedaj sem pač čutil tako. Slavne knjižice poetov so naposled šle dokončno na stranski tir po krivdi ... Maa Cetunga, z njimi pa tudi eno celo neponovljivo življenjsko obdobje.

Foto: osebni arhiv

Pia Prezelj

Težka voda

odlomek romana

Našla je kamilice in nekaj listov lovorja, jih vrgla v lonec in zavrela. Zapeklo jo je, ko je stopila v vrelo brozgo, zapeklo do golenice, poprej vijoličasti gležnji pa so rdečkasto boleli. Morala bi do zdravnika, bi ji rekel, zaukazal, DOKTOR RAVNIKAR STOPALA, Lahko bi poklicali prej, morala bi, a sedaj prav nič od tega ni več važno, ne bo jih več potrebovala, ne za hojo, ne za tek, ne za sedenje ne čakanje, škrip škrip škrip po linoleju.

Tekla je pogosto, divjala, skakala, ko še ni bila gospa, ja danes ste pa res uboga, se podila med koruzo, podila za Mileno, jo lovila, ščipala, dokler se ni začela dreti NEHAJ ČE TI REČEM IDA POLULA LULALA SE BOM (in tu in tam se je, zares, sredi koruze in vsa rdeča, Če komu zineš, te zadavim, prav žleht si, toliko da veš).

Nekoč sta se zlagali, da bosta druga pri drugi ostali čez noč – Seveda, so rekli Milenini starši, Seveda, rekli Idini, pa nesi jim še flancate – in se naslednjega jutra odpravili v šolo, tako pa sta se zvečer odplazili do travnika, zlezli na kozolec, si na vrhu razgrnili rjuho in tam ždeli do noči, ko je bila luna že dovolj visoko, da sta videli, kam stopata, pa se lovili naokoli in padali v travo, da so po njiju lezle mravlje, pa kobilice in hrošči, da so ju bolela pljuča. Nato sta nabrali – Jih ti kje vidiš? – marjetice, splezali nazaj na slamo, se basali s flancati in se igrali ljubi ne ljubi ljubi ne ljubi, čakali na sonce in se v šolo odvlekli lačni, blatni in Zberi se. Jebemti dihaj zberi se.

Bolečina se ji je pekoče razlivala v kolena, v kotičke in luknje, do katerih ni mogla, pekoče, da se je hotela potegniti iz škafa, a morala je vztrajati v kamilicah in lovorju, morala misliti na

Bajer, kamor sta zahajali ob sobotah in nedeljah, poln žab in krapov, moten, rjavkast, s klopki in kočico za ribiče, ki so za sabo puščali čike in piksne, ki so jima mahali, požvižgnili, prijateljsko, a malce osladno, s trebuhu, ki so ogoreli in goli kipeli čez pasove kavbojk, čez njuno zgodnje najstništvo, ki še ni trčilo v telesnost, to je prišlo pozneje, čutnost, prišlo z obilico sramu, prišlo kot pozeba, kot ivje, ki lomi, kot trganje in krušenje, ko je Milena že imela boke, prsi, se preučevala v ogledalu, stala pred Ido in spraševala o tistem, pa tem, kaj pa tole, Bo mojemu všeč, da postajam debela?

Ne postajaš debela.

Samo malo zalita, veš, zadnjič je rekel, da ga spominjam na Lisko, baje imava enak pogled.

Liska ji ni segla niti do kolen, poleg tega pa si je čez nekaj mesecev zlomila obe prednji nogi. Ustrelili so jo med oči.

Foto: Jože Suhadolnik / Delo

Pia Prezelj (1995), ki se ob avtorskih besedilih, objavljenih v publikacijah, kot so Literatura, Objektiv (Dnevnik) in Outsider, podpisuje tudi pod prevod kratkoprozne zbirke Priročnik za čistilke Lucie Berlin (Cankarjeva založba, 2018), službuje kot novinarka kulturne redakcije časopisa Delo. Za svoje novinarsko delo je kot debitantka leta prejela nagrado pes čuvaj/watchdog 2022, ki jo podarja Društvo novinarjev Slovenije, v aprilu pa bo pri založbi Goga izšel njen romaneskni prvenec Težka voda.

Glas avtoricam!
Praznujemo 10 let sestrstva MIRINIH ustvarjalk
in
Beremo literarna dela avtoric

8. marec, svetovni dan žensk, je pravi čas za obeležitev 10-letnega delovanja MIRE, ženskega odbora Slovenskega centra PEN, predstavitev mandata nove predsednice in branje literarnih del avtoric s strani članic in članov Društva slovenskih pisateljev.

Pridružite se nam v dvorani DSP na Tomšičevi 12 v Ljubljani. Na prvem dogodku ob 17. uri se bomo odpravili po sledih 10-letnega MIRINEGA sestrstva. Začetke MIRINEGA delovanja in dosedanje nagrajenke nam bo predstavila Tatjana Pregl Kobe, ena od ustanoviteljic nagrade MIRA, Tanja Tuma, predsednica Slovenskega PEN-a, bo spregovorila o delovanju ženske sekcije mednarodnega PEN-a. Vizijo delovanja MIRE bo predstavila nova predsednica, Luna J. Šribar. Draga Potočnjak, članica Upravnega odbora Slovenskega PEN-a, pa bo interpretirala odlomke iz del enajstih MIRINIH nagrajenk.

Na drugem dogodku, ki se bo začel ob 18.30, bodo svoj prostor zavzeli prevečkrat preslišani ženski literarni glasovi.

Vabljeni in vabljene!

Luna J. Šribar, predsednica MIRE
Društvo slovenskih pisateljev
Slovenski center PEN

Glas avtoricam!
Praznujemo 10 let sestrstva MIRINIH ustvarjalk
in
Beremo literarna dela avtoric

Slovenski center PEN

Ženski odbor
Slovskega centra PEN

NAGRAJENKE
mire

- 2013 Jolka Milič
- 2014 Maja Haderlap
- 2015 Ksenija Jus
- 2016 Silvana Paletti in Svetlana Slapšak
- 2017 Alenka Jensterle Doležal
- 2018 Stanislava Chrobaková Repar
- 2019 Neda Rusjan Bric
- 2020 Barbara Korun
- 2021 Luna Jurančič Šribar
- 2022 Darinka Kozinc

DIALOGI

KJE:

Dvorana PEN/DSP, Tomšičeva 12, Ljubljana

KDAJ:

16. 3. 2023 ob 18. uri

Govorci bodo v tokratnih DIALOGIH govorili o resnici in pravici Juliana Assangea, ki je celemu svetu razkril laži, prevare in zločine zoper človeštvo in ki še danes sedi v zaporu Belmarsh za teroriste.

Nastopajoči:

dr. Mojca Drčar Murko
dr. Uroš Lipušček
dr. Vasilka Sancin

z moderatorko
Mileno Šmit

DIALOGI

Slovenski center PEN vabi na okroglo mizo DIALOGI. Naši gostje se v dialogih lotevajo resnih in malo manj resnih tematik s popolnoma resnim namenom: vzpostaviti dialog.

Nastopajoči:

dr. Mojca Drčar Murko
dr. Uroš Lipušček
dr. Vasilka Sancin

z moderatorko
Mileno Šmit

KJE:
Dvorana PEN/DSP,
Tomšičeva 12, Ljubljana

KDAJ:
16. 3. 2023 ob 18. uri

VEČER Z ALEKSANDRINKAMI

Ruska dača in Slovenski center PEN vabita na VEČER z aleksandrinkami, ki bo v petek, 3. 3. 2023 ob 18.00 na Ruski dači, Zgornje Gameljne 18, Ljubljana-Šmartno.

Pogovor s pisateljico, ki se s tematiko pisateljsko ukvarja vse svoje življenje, mag. Darinko Kozinc, prejemnico literarne nagrade mira in predsednico Društva za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink in z literarno znanstvenico dr. Katjo Mihurko Poniž, ki raziskuje podobe aleksandrink v književnosti in vodi projekte, v katerih se posvečajo digitalizaciji in drugim načinom ohranjanja kulturne dediščine aleksandrink bo vodila Tanja Tuma, predsednica Slovenskega PEN-a.

Na večeru bodo nastopile aleksandrinke iz Društva žena Prvačine, kjer je tudi muzej teh izjemno hrabrih in pogumnih žensk in deklet.

Založba Mladika bo poskrbela, da si boste utrinke lahko odnesli domov v knjižni obliki.

Ruska dača
in Slovenski center PEN
vabita na

VEČER z aleksandrinkami

v petek, 3. 3. 2023 ob 18.00
na Ruski dači,
Zgornje Gameljne 18,
Ljubljana-Šmartno.

Aleksandrinke so s svojo pridnostjo in požrtvovalnostjo reševale iz gmotnih stisk družine, kmetije, vasi in pokrajine, da jih v času fašistične prevlade ne bi popolnoma prevzeli tujci. Kljub temu, danes bolj malo vemo o njih, kako so odhajale v Egipt, se vračale, delale in živele.

Pogovor s pisateljico, ki se s tematiko pisateljsko ukvarja vse svoje življenje, mag. Darinko Kozinc, prejemnico literarne nagrade mira in predsednico Društva za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink in z literarno znanstvenico dr. Katjo Mihurko Poniž, ki raziskuje podobe aleksandrink v književnosti in vodi projekte, v katerih se posvečajo digitalizaciji in drugim načinom ohranjanja kulturne dediščine aleksandrink bo vodila Tanja Tuma, predsednica Slovenskega PEN-a. Na večeru bodo nastopile aleksandrinke iz Društva žena Prvačine, kjer je tudi muzej teh izjemno hrabrih in pogumnih žensk in deklet.

Založba Mladika bo poskrbela, da si boste utrinke lahko odnesli domov v knjižni obliki.

Na svidenje!

Kulturno društvo
Ruska dača

Tanja Tuma,
predsednica Slovenskega PEN-a

Slovenski center PEN

Ženski odbor
Slovenskega centra PEN
www.mira.si

RUSKA DAČA

JAK
JAVNA
AGENCIJA ZA
KNJIGO RS

Prosimo vas,
da zaradi prostorskih
omejitev vašo prisotnost
potrdite na naslov
info@ruska-daca.si
najkasneje do 2. 3. 2023.

KOROŠKI KULTURNI DNEVI V LJUBLJANI

avstrijski kulturni forum™

**KOROŠKI KULTURNI DNEVI V
LJUBLJANI
2023**

SREDA, 15. 3. OB 11. URI, V DVORANI SC PEN IN DSP,
TOMŠIČEVA 12 V LJUBLJANI

PRIREDITEV KULTURA POVEZUJE

Z ZMAGOVALNIM GOVOROM DIJAKA GORAZDA WAKOUNIGA
KAKO JE BITI SLOVENEK MED SLOVENCMI ALI ZAKAJ SEM
RADIKALEN,
GLASBENO POVEZAVO GOJENKE SLOVENSKE GLASBENE ŠOLE
DEŽELE KOROŠKE AMINE BLEKIĆ,
PREDSTAVITVIJO PESNIŠKE ZBIRKE MARTINA DOVJAKA
PABERKOVANJE PO ŽIVLJENJSKIH ŽILAH,
LIRIKE KRISTINE WILLEWALDT IN NATEČAJA PISANA PROMLAD.
DOGODEK BO VODILA LIDIJA GOLC.

VSTOP PROST.

Sreda, 15.3. ob 11.00 v dvorani SC Pen in DSP prireditev »Kultura povezuje« z govorom dijaka Gorazda Wakouniga, glasbeno povezavo gojenke Slovenske glasbene šole Dežele Koroške Amine Blekić, predstavitev pesniške zbirke Martina Dovjaka »Paberkovanje po življenjskih žilah«, lirike Kristine Willewaldt in natečaja »Pisana promlad«. – Za KKS-Lj uskladila in vodi: Lidija Golc.

Sreda, 22.3. ob 18.00 v Klubu Kazina Akademije za glasbo UL (Kongresni trg 1, pritličje) predstavitev petdelne monografije skladatelja Egija Gašperšiča »Kaj vam pa jaz povem«. Poleg avtorja bo o delu spregovoril urednik mag. Tomaž Faganel. Za glasbeni okvir bosta poskrbeli mezzosopranistka Bernarda Fink Inzko in pianistka Ana Tijssen. – Organizira: KKS-Lj.

Četrtek, 23.3. ob 17.00 v dvorani SM pod geslom »Naša društva« nastop predstavnikov treh kulturno-prosvetnih društev iz vseh koroških dolin: Danijel Mešnik (SPD Zila), Marija Weber-Ogris (»Bilka«, Bilčovs) in Martin Kuchling (»Lipa«, Velikovec). – Za KKS-Lj uskladila in vodi: Lidija Golc.

Torek, 4.4. ob 18.00 v Galeriji Družina odprtje razstave »Soočanja« Zorke Weiss-L., nagovor avstrijske veleposlanice nj.eksc. mag. Elisabeth Ellison-Kramer ter ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu Mateja Arčona. Slikarko bo predstavila Mojca Grušovnik-Tratnig. – Pripravil: DSAP-Lj.

Sobota 15.4. ob 19.00 v Linhartovi dvorani CD koncert »Koroška pesem prek meja« z Mešanim pevskim zborom Sele pod vodstvom mag. Romana Verdela in s tamburaši iz Loč pod vodstvom Erike Wrolich. – Nakup vstopnic v CD, prek DSAP-Lj in KKS-Lj. – Pripravil: DSAP-Lj.

Nedelja, 16.4. ob 11.00 v Mini teatru igra "Butalci" na besedilo Frana Milčinskega, v izvedbi »Teatra Srce« Slovenskega prosvetnega društva Srce iz Dobrle vasi, režiser Vid Sodnik. – Brezplačne vstopnice v Mini teatru in prek KKS-Lj. – Pripravil: KKS-Lj.

Torek, 18.4. ob 18.00 v Galeriji Družina finisaža razstave »Soočanja« Zorke Weiss-L. in zaključek KKD-Lj 2023. Izbor koroških pesmi zaigra Kvartet klarinetov Godbe ljubljanskih veteranov (Slavko Goričar, Milan Pavliha, Marko Lednik in Matevž Mercina). – Pripravila: KKS-Lj in DSAP-Lj.

POGOVORI O BRANJU - MIRANA LIKAR

v torek, 7. marca 2023 ob 20. uri
v kavarni Gledališče Koper, Verdijeva 3, Koper

Gostja večera bo Mirana Likar, ki se bo o svoji zbirki kratkih zgodb *Ženska hiša* pogovarjala s kritičarko Diano Pungeršič.

Kulturni klub, Slavistično društvo Koper in Gledališče Koper
prijazno vabijo na
Pogovor o branju
v torek, 7. marca 2023, ob 20. uri
v kavarno Gledališča Koper, Verdijeva 3.

Gostja večera bo slovenska pisateljica
MIRANA LIKAR.
O svoji zbirki kratkih zgodb
Ženska hiša (Goga, 2022)
se bo pogovarjala s kritičarko **Diano Pungeršič.**

La invitiamo gentilmente al
Dialogo con la lettura
martedì, 7 marzo 2023, alle ore 20.00,
presso il Caffè del Teatro di Capodistria.

Ospite della serata la scrittrice slovena
MIRANA LIKAR.
A presentare l'autice e la sua nuova raccolta
Ženska hiša (Goga, 2022)
sarà la critica letteraria **Diana Pungeršič.**

Organizzatori: Il Club culturale, la Società degli slavisti di Capodistria e il Teatro di Capodistria

MIRANA LIKAR
ŽENSKA HIŠA
GOGA

JAK
JAVNA
AGENCIJA ZA
KNJIŽO RS

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTÀ DI CAPODISTRIA

Pogovore o branju finančno podpirata Javna agencija za knjigo in Mestna občina Koper. / I Dialoghi con la lettura sono cofinanziati dall'Agencia del Libro della Repubblica di Slovenia e dal Comune Città di Capodistria.

ENAKOZVOČJA

V torek, 7. marca, ob 18.00 uri, vas vabimo na kulturni večer v knjigarno ANTIKA.

Z gostjo večera dr. LEONORO FLIS (pisateljico, predavateljico, prevajalko, literarno in filmsko kritičarko ter prejemnico postdoktorske Fulbrightove raziskovalne štipendije) se bomo pogovarjali o njeni knjigi kratkih zgodb z naslovom ENAKOZVOČJA.

Večer bo povezoval Zoran Pevec.

V torek, 7. marca, ob 18.00 uri vas vabimo na kulturni večer v knjigarno ANTIKA.

Z gostjo večera

dr. LEONORO FLIS

(pisateljico, predavateljico, prevajalko, literarno in filmsko kritičarko ter prejemnico postdoktorske Fulbrightove raziskovalne štipendije) se bomo pogovarjali o njeni knjigi kratkih zgodb z naslovom

ENAKOZVOČJA

Večer bo povezoval dr. Zoran Pevec, podpredsednik DSP

Dogodek je del kulturnih dejavnosti v knjigarni, ki jo sofinancira javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

DUŠAN JELINČIČ: ŠEPET NEVIDNEGA MORJA, DVANAJST TABLET SVINCA

Kratki roman Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca je dramatična pripoved o enem izmed ustanoviteljev in voditeljev protifašistične organizacije TIGR, Zorku Jelinčiču. V temnih letih fašistične strahovlade in druge svetovne vojne je Zorko Jelinčič prestal devet let zaporne kazni v italijanskih ječah (Koper, Rim, San Gimignano, Civitavecchia) in obdobje konfinacije (Isernia). S teh prizorišč groze in terorja so se ohranile le drobne besede, fragmenti, zapisani na list papirja, ki nas v pričujoči knjigi nagovarjajo z neposrednostjo in pretresljivostjo resnice.

Stran za stranjo se pred bralcem razkriva zgodba Zorka Jelinčiča, ki so jo zaznamovale ekstremne osebne in zgodovinske preizkušnje. Njegovo intimno izpoved skandirajo ključne, s pomeni nabite besede, povezane s trpljenjem, bolečino in uporom.

Očetovo pisno zapuščino je sin Dušan prelil v izjemno pričevanjsko pripoved in tankočutno ovekovečil zgodbo Zorka Jelinčiča.

To pripovedno delo, ki je dejansko prvi roman o TIGR-u, je bilo nagrajeno na literarnem natečaju, ki sta ga ob 90-letnici ustrelitve bazoviških junakov in ob 100-letnici požiga Narodnega doma v Trstu razpisali Mladika in Slovenska prosveta za roman ali povest na tematiko življenja primorskih Slovencev pod fašističnim preganjanjem med obema vojnama.

POVEZAVA

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 4/2023

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: marec 2023

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Tednik je vpisan v razvid medijev
pod zaporedno številko 2525.

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

POVEZAVA

<https://www.penslovenia-zdruzenje.si/tednik>

Naslovna fotografija: Eberhard Grossgasteiger